

Subjekt jako „jsoucno“

Jeden z možných „výměřů“ subjektu, event. jedna z možných „charakteristik“ subjektu je v tom, že subjekt je schopen se vymezit vůči svému okolí, prostředí, že je v nějaké míře či stupni s to se proti svému okolí jakoby postavit a udržet svou – pochopitelně relativní – svébytnost a samostatnost. Fakticky s takovou – ovšem původně jen zdánlivou, „jevovou“ – samostatností počítají již archaičtí lidé, ba do jisté míry už i zvířata (možná na jisté podstatně nižší úrovni veškeré živé bytosti, a dál a hlouběji), ale někdy jde opravdu o omyl. Za cosi samostatného odedávna lidé považovali řeku, potok, studánku, pohoří, horu, skálu atd. (odtud také připisování „duše“ či oduševnělé bytosti nejen stromům, ale i studánkám atd.). Naučit se správně rozpoznávat hromady od celků, objekty od subjektů se lidé museli po dlouhé věky, a dodnes to není zcela vyjasněno, protože zejména nová doba a její „nová vědeckost“ začaly čím dál víc zpochybňovat a někdy vysloveně popírat tento rozdíl (zejména v důsledku převládnutí zpředměťujícího myšlení). Nahlížet a respektovat rozdíl mezi pravými a nepravými jsoucny, mezi „subjekty“ a „objekty“ není dodnes běžnou záležitostí a je to často podezíráno z atavismu. Objev „subjektu“ jako non-objektu byl nepochybně vyprovokován touto převahou zpředměťujícího myšlení a byl inspirován tímto provokativním trendem; není náhodné, že byl zvláštním způsobem spjat s romantismem, tj. pokud jde o pojetí s romantickou (hlavně německou) filosofií. Ono nepřehlédnutelné „násilnictví“ romantismu a speciálně romantického myšlení (filosofie i vědy), na které upozorňoval Rádl, je ovšem také věcně spjata s onou tendencí subjektu se nejen vůči svému okolí vymezit, ubránit se a uchovat svou svébytnost, ale také své okolí změnit, upravit po svém, ovládnout a tak se proti němu (a proti jiným subjektům) prosadit. To vše s sebou nutně nese schopnost subjektu jakoby „čerpat“ ze „sféry“ toho, co (ještě) není, eventuálně toho, co „může“ nebo dokonce „má“ být, a za využití své vlastní „aktivity“, tj. schopnosti uskutečňovat něco z toho, co ještě není, uskutečnit právě také to, co ještě není součástí ani složkou jeho vlastní „budosti“ (tedy již osvojené budoucnosti). Tento „přístup“ subjektu do oblasti (ještě) nejsoucícího musí být nějak zapracován do samého pojetí subjektu jakožto jsoucícího, jakožto jsoucna. Pokoušíme se o to postulováním dvou stránek subjektu (jakožto pravého jsoucna), totiž stránky vnitřní a vnější, přičemž obě stránka chápeme jako nerozlučně spjaté s časovostí (a s tzv. časováním subjektu jakožto události).

(Písek, 101112-1.)